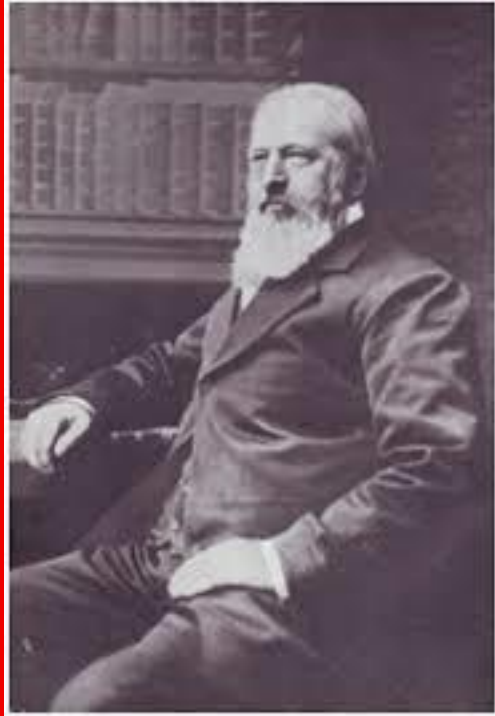

Postma as Prediker

**Uittreksel uit “Professor Dirk Postma”
(Hoofstuk 15)**

Dr. G.C.P. van der Vyver

Inhoudsopgawe

Inleiding en voorwoord	3
POSTMA AS PREDIKER	9
1. INLEIDING:.....	9
2. WESE VAN DIE PREDIKING:	10
i. Gebondenheid aan, en verklaring en toepassing van God's Woord:.....	10
ii. Eksegetiese reëls:	12
3. BEOORDELING VAN POSTMA SE PREDIKING:.....	14
i. In hoeverre het hy voldoen aan die wese van die prediking?	14
ii. Inhoud van sy prediking:	18
iii. Die objek van die prediking:.....	26
iv. Die doel van die prediking:	29
4. DIE PREDIKER:.....	31
i. Die verhewe eis:	31
ii God roep en bekwaam:	33
iii. Voordrag:.....	35
5. SAMEVATTENDE WAARDERING:	37

NOTA:

In die teks dui [xxx] die oorspronklike bladsynommers in die gedrukte weergawe aan.

Inleiding en voorwoord

¹³Maar goddelose mense en bedrieërs sal voortgaan van kwaad tot erger, hulle wat verlei en verlei word. ¹⁴Maar bly jy in wat jy geleer het en waarvan jy verseker is, omdat jy weet van wie jy dit geleer het, ¹⁵en dat jy van kleins af die heilige Skrifte ken wat jou wys kan maak tot saligheid deur die geloof in Christus Jesus. ¹⁶Die hele Skrif is deur God ingegee en is nuttig tot lering, tot weerlegging, tot teregwysing, tot onderwysing in die geregtigheid, ¹⁷sodat die mens van God volkome kan wees, vir elke goeie werk volkome toegerus. ¹EK besweer jou dan voor God en die Here Jesus Christus, wat die lewende en die dode sal oordeel by sy verskyning en sy koninkryk: ***²verkondig die woord; hou aan tydig en ontydig; weerlê, bestraf, vermaan in alle lankmoedigheid en lering;*** ³want daar sal 'n tyd wees wanneer hulle die gesonde leer nie sal verdra nie, maar, omdat hulle in hul gehoor gestreel wil wees, vir hulle 'n menigte leraars sal versamel volgens hulle eie begeerlikhede, ⁴en die oor sal afkeer van die waarheid en hulle sal wend tot fabels. ⁵Maar wees jy in alles nugter; ly verdrukking; doen die werk van 'n evangelis; vervul jou bediening." (2 Tim. 3:13–4:5)

"In die eerste plek kan gekonstateer word dat Postma se prediking rondom die een groot hoofwaarheid sentreer het: die bloed van Jezus Christus reinig van alle sonde... Die onvermoë van die mens om self tot die saligheid te kom, beklemtoon hy baie sterk. ... en daarom geld, volgens Postma, vir elke kind van God: "zalig die zich als zondaar, ja als de grootste der zondaars nederwerpt aan de voeten van Jezus." Dit bring ons as vanself by sy prediking van die Christus as die gekruisigde Verlosser. Christus is reeds in die O.T. "het voorwerp des geloofs en der liefde," wat in die volheid van die tyd in die vlees verskyn het. In Hom het God sy "algenoegzame genade" openbaar. ... ***die soewereine genade van God in Christus is trouens die grondtoon van***

die prediking van Postma en van heel sy lewe. Hierdie opbou van die gemeente en behoud van sondaars in Christus is egter ondergeskik aan en in diens van die einddoel van alle dinge: ***“de verheerliking Gods”***, of anders gestel, maar van dieselfde inhoud: “de opbouw der gemeente (Ef. 2:22; 4:11 e.v.; 1Kor. 14:3,5,12,26), en daarin de komst van het koninkrijk Gods, en in die komst ***de verheerliking van de Naam des Heren.***” (1 Kor. 1:26-31)
” – GCP van der Vyver

Ek wil hierdie boekie oor die prediking van Dirk Postma, en dus ook oor die prediking self, soos beskryf deur prof. GCP van der Vyver in sy skitterende werk, ***Dirk Postma: 1818-1990***¹, baie sterk aanbeveel vir beide jong en ouer predikers. Ons as predikers, in liefde tot die Herder én sy skape (Joh. 10; 21:15-19), kan nooit genoeg leer van die genadige voorreg om die Woord van God, die evangelie van Christus, die ‘Wet en Evangelie’ soos Postma dit ook beskryf, te kan verkondig, ‘tydig en ontydig’.

As predikers moet ons lewenslank leer om ‘eerste vir onself te preek’ en dan vir die gemeente en ten einde vir die ganse wêreld, en daarom die oproep van Paulus vir alle tye: “Lê jou daarop toe om jou beproef voor God te stel as ’n werker wat hom nie hoef te skaam nie, *wat die woord van die waarheid reg sny.*” (2 Tim. 2:15)

Die boekie is egter ook vir alle ampsdraers, en alle lidmate wat die verkondiging van die Woord liefhet, en ook die voete wat die wonderlike evangelie verkondig (Rom. 10:15). Ons mag ons nie skaam vir sy Evangelie of vir sy evangelie-dienaars nie (Mark. 8:38; Rom. 1:16,17; 2 Tim. 1:8,9), en

¹ Elektronies hier beskikbaar, met verdere inligting oor die boek, skrywer, ens.: <https://proregno.com/2024/03/04/boekbekendstelling-professor-dirk-postma-1818-1890/>

daarom wil die Here se volk weet wat prediking is en behoort te wees, hoe die Woord verkondig moet word, wie die geroepe bekwame predikers moet wees (en nie mag wees nie, 1 Tim. 2:11-15!), waarvoor moet lidmate bid vir hul predikers, ens.

Hopelik kan die boekie ook gebruik word vir teologiese opleiding van ons teologiese studente, om opnuut ook te leer van ons 'kosbare ou goud': "Gedenk julle voorgangers *wat die woord van God aan julle verkondig het*; aanskou die uiteinde van hulle lewenswandel en volg hulle geloof na." (Hebr. 13:7).

Deur prof. van der Vyver se beskrywing word Dirk Postma se prediking self en prediking as onderwerp aangeraak, onder die belangrike temas:

- *die wese van prediking*: die verklaring én toepassing van God se Woord, tot eer van God en die heil van die naaste!
- *Sewe eksegetiese reëls of vereistes van die prediking*: o.a. die prediker moet wedergebore wees!
- *Beoordeling van Postma se prediking in terme van die inhoud, objek en doel van die prediking*: Prof. van der Vyver is respekvol opbouend krities by sekere aspekte van Postma se prediking, wat goed is, want daar was net een volmaakte Prediker, Christus. So kan ons leer van alle predikers, ook in hul 'foute en wanbalanse'. Ekself stem nie heeltemal saam met al die kritiek van (o.a. dié van D. van Dijk waarna verwys word), asook van prof. van der Vyver self nie², maar dit raak nie die kosbare waarde en bydrae van hierdie boeke in sy geheel nie, inteendeel, dit bevestig

² Veral dat hy meen Postma het die 'objek van die prediking' = hoe die gemeente beskou en behandel moet word, nie heeltemal reg verstaan nie, sien my opmerkings by daardie afdeling, en in die 'eindnota, bl. 42-45.

dit nog meer, soos ons heelyd leer deur die verdere reformasie van die prediking, ook vir ons tye.

Treffend in Postma se prediking is, en hierdie is my eie beskrywing: dat hy geen valse teenstelling tussen ‘uitverkiesing en verbond’ gesien of verkondig het nie, ook nie tussen die ‘objektiewe en subjektiewe prediking’ aspekte nie (indikatiewe én imperatiewe prediking is nodig!)³, tussen ‘ware leer én ware lewe’ prediking nie, tussen ‘troosryke én gerigsprediking’ nie, ens.

Dit is juis op grond van die troosvolle vaste ‘dogmatiese konfessionele waarhede’ begrend in die Woord, wat die persoonlike oproep en appél tydig en ontydig plaasvind tot geloof en bekering!

Ja, ons prediking is ten einde diep ‘piëtisties (godsvresend)’ maar nie ‘piëtisme’ (wêreldmyding) nie!⁴

- *Die prediker self – verhewe eis, roeping en bekwaamheid, voordrag*⁵: sien ook die humoristiese beskrywing van Postma van die ‘ampsgewaad’, wat hy meen aandag aftrek van die verkondiging van God se Woord.
- Samevattende waardering van Postma se prediking deur prof. van der Vyver:

³ Sien my eie studie daaroor: Heilshistoriese én Indikatiewe prediking, <https://proregno.com/2010/06/30/heilshistoriese-en-eksemplariese-prediking/>

⁴ Sien ook hierdie artikel wat ‘n paar verder aspekte van Postma se teologie beskryf: “‘n Paar teologiese opvattinge van Dirk Postma” (1818-1890), hier: <https://proregno.com/2010/07/21/n-paar-teologiese-opvattinge-van-dirk-postma-1818-1890/>

⁵ Sien ook die kosbare boeke van Herman Bavinck, *Welsprekendheid*, wat predikers help in die ‘hoe’ of voordrag in prediking: <https://proregno.com/2024/12/20/bavinck-oor-welsprekenheid/>

“Dat daar kritiese aanmerkinge gemaak kan word op die styl, homiletiese opset en inhoud van Postma se preke, het ons aangetoon. Dit neem egter niks weg van die feit dat hy beslis ’n prediker was met ’n besondere aanleg, versier met ryke gawes van hart en verstand. As ons nou in ’n enkele woord ’n waardering moet uitspreek oor die prediking van Postma, dan wil ons graag die karakteristieke tekening van die prediking uit die tyd van die Afskeiding 1834 deur G.M. den Hartogh met algehele instemming onderskryf as ’n wesensgetroue en kernagtige weergawe, ook van die prediking van Postma: “Het ging in de Afscheiding om de prediking van zonde en genade.”

Hulle, die predikers, het teruggegryp na [450] *“de leer van ’s menschen dood in de zonde en van zijn verlossing uit vrije genade door het zoenbloed van Christus, in het geloof aanvaard.”* Ja, dit was inderdaad die kern van die prediking van Postma: ***Verlossing deur die geloof uit vrye genade alleen, om Christus ontwil.*** In ’n eeu toe die Liberalisme, ’n algemene versoeningsleer, en die Remonstrantisme, soos ons alreeds gesien het, menige preek in Nederland en ook in Suid-Afrika sy krag ontnem het, het Postma ***die blye Evangelie van “genade alleen” weer helder en suiwer laat hoor.***”

Prof. van der Vyver, haal ook Postma op 'n plek aan, aangaande die noodsaak om nie volgens (in my eie woorde): die tydsgees te preek nie, maar in en volgens die krag van die Heilige Gees, dus in 'Gees en Woord' prediking:

“So sterk beklemtoon Postma die feit dat die prediking “volgens de Heilige Schrift,” moet wees dat dit vir hom die onderkenningsteken is tussen die ware en die valse leraars: “En daaraan zullen de ware van de valsche leeraren ook onderkend worden, naamlijk of hunne leer uit God is, te weten, wanneer zij zich houden aan zijn Woord, niets zeggende buiten, veel minder tegen de Heilige Schrift.” Woordbediening is “bediening van

goddelijke verordening, 'n voortreffelijk" werk waarin die Woord van God vir die prediker die enigste inhoud en rigsgaander moet wees, sodat die bedienaar van die Woord nie in "arglistigheid" sal spreek "om menschen te behagen", maar hom gebonde sal ag "alleen en altoos" aan "de woorden Gods." En om hierdie bediening van die Woord "Gode behagelyk te verrichten," mag die bedienaar van die Woord nooit "het Woord Gods vervalsen. ... Die Skrifondersoeker en -verklaarder moet self "een wedergeboren mensch" wees met "een godvreezend gemoed," wat moet besef dat hy in die ondersoek en verkondiging van Gods Woord "dienaar" is van "den hoogen God."

Mag die Here genadiglik die predikers van ons dag versterk, om te preek, so sê die Here, tot lof van die Here en die redding van sondaarmense na sy vrye welbehag in die evangelie van Christus, deur die krag van die Gees. En, mag die Here onder alle volke stamme en tale nasies predikers skenk wat Hom as enigste Koning en Verlosser erken en liefhet, en sy Woord sal bring, tydig en ontydig, terwyl ons almal 2 Tim. 4:6-8 najaag.

Tolle lege!

Slabbert Le Cornu⁶

⁶ <https://proregno.com/about/>

POSTMA AS PREDIKER

1. INLEIDING:

By die bestudering van die onderwerp “Postma as Prediker,” het ons met enkele faktore te doen, waarop ons die aandag moet vestig.

Om ’n samevattende beeld van hom as prediker te konstrueer, is ons in die eerste plek aangewys op die preke van hom wat bewaar gebly het. Hiervan is daar heelwat.⁷ ’n Groot deel van die preke is egter nie ten volle uitgeskrywe nie, maar is in die vorm van ’n skets, soos ds. Postma dit seker by die Woordbediening gebruik het. Dit is ’n eerste faktor wat ons by ’n kritiese beoordeling in gedagte moet hou. ’n Tweede is dat die grootste deel van die preke uit ds. Postma se vroeëre bediening as predikant dateer en nie uit sy latere, rypere leeftyd nie. Ons sou graag meer van laasgenoemde onder oë wou gehad het.

Tog wil ons, ten spyte van bogenoemde faktore, uit die gegewe materiaal, ’n beeld probeer skep van Postma as prediker. Ons ag hierdie studie dan ook van die grootste belang. Die bediening van die Woord, saam met die

⁷ In G.K.A. onder titel “Pamflette en briewe”, asook “Private briewe en persoonlike stukke van ds. Postma,” is ’n aantal geskrewe preke en sketse van preke; so ook in prof. S.P.Engelbrecht se private argief. Dit is nou deel van die Ned. Herv. Kerk van Afrika se argief. In Nederland is in 1849 by H.J. Gelderman, Meppel, ’n boek gepubliseer: *Diverse Stukken*, waarin etlike preke van ds. Postma oor die kerklike feeste gepubliseer is. Hierdie boek is aan skrywer goedgunstiglik geleen deur ds. J.C. Gilhuis, predikant in die Geref. Kerke Nederland, agterkleinseun van Pieter Posthuma, oudste broer van ds. Postma. Die meeste van die genoemde preke is egter gepubliseer in D. Postma: *Leerredenen*, soos uitgegee deur sy seun D. Postma (jr.) (Kaapstad, 1893.)

Sakramente, is tog die belangrikste deel van die predikant se ampswerk. Daarin hanteer hy die genademiddele, waardeur die Here sy gemeente bou. Maar in die prediking veral klop ook die siel en lewens-oortuiging van die prediker self, sodat ons uit die prediking in beperkte mate ook die prediker kan ken.

2. WESE VAN DIE PREDIKING:

i. Gebondenheid aan, en verklaring en toepassing van Gods Woord:

In die eerste plek is dit noodsaaklik om kortliks na te gaan wat ds. Postma se beskouing was oor die wese van die prediking. Direk het hy ^[432] hom nie veel hieroor uitgespreek nie, maar uit die weinige wat hy wel gesê het, en veral soos dit tot openbaring kom in sy preke, kan ons wel sy standpunt hieroor stel. Die wese van die prediking het vir hom gelê in verklaring en toepassing van Gods Woord, soos die gangbare gereformeerde opvatting daaroor is. Die prediking is vir hom “eene eenvoudige klare en geestelijke onderwijzing” ⁸ waarin die prediker hom onvoorwaardelik moet hou aan Gods Woord. So sterk beklemtoon Postma die feit dat die prediking “volgens de Heilige Schrift,” ⁹ moet wees dat dit vir hom die onderkenningsteken is tussen die ware en die valse leraars: “En daaraan zullen de ware van de valsche leeraren ook onderkend worden, naamlijk of hunne leer uit God is, te weten, wanneer zij zich houden aan zijn Woord, niets zeggende buiten, veel minder tegen de Heilige Schrift.” ¹⁰ Woordbediening is “bediening van goddelijke verordening,” ¹¹

⁸ De Maandbode, 1 Junie 1875, 3e Jaargang, no. 3.

⁹ G.K.A. Pamflette en briewe, ongeorden. Gedagtenisrede 40-jarige Evangeliedienst 11 Julie 1880.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Lesing voor studenten, 23 November 1877. Het eerlijk staan naar het

’n voortreffelijk”¹² werk waarin die Woord van God vir die prediker die enigste inhoud en riggsnoer moet wees, sodat die bedienaar van die Woord nie in “arglistigheid”¹³ sal spreek “om menschen te behagen”¹⁴ maar hom gebonde sal ag “alleen en altoos”¹⁵ aan “de woorden Gods.”¹⁶ En om hierdie bediening van die Woord “Gode behagelijk te verrichten,”¹⁷ mag die bedienaar van die Woord nooit “het Woord Gods vervalsenen.”¹⁸

Die woord wat bedien word moet egter ook toegepas word, by die gemeente in sy lewe tuisgebring word. Die Woordbediening, aldus Postma, moet daarom geskied “tot leering tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing die in de rechtvaardigheid is,”¹⁹ sodat die prediking die gemeente altyd weer sal dring tot selfbeproeving, tot uitlewing van en toetsing “aan Gods onfeilbaar Woord.”²⁰

Uit al ds. Postma se preke is dit dan ook duidelik dat hy in die prediking ’n belangrike plek ingeruim het vir die toepassing. Die waarheid wat verkondig is, het hy by die gemeente tuisgebring, in vermaning, weerlegging, [433] onderwysing en vertroosting, sodat die Woord van God die

leeraarsambt in Christus Kerk aangemoedigd. (G.K.A. Pamflette en Briewe, ongeord.)

¹² Ibid.

¹³ Intreepreek Burgersdorp, 5 Augustus 1866. (G.K.A. Pamflette en briewe, Ongeord.)

¹⁴ Ibid.

¹⁵ D. Postma: Leerredenen, p. 53.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ D. Postma: Leerredenen, p. 52.

¹⁸ D. Postma, intreepreek Burgersdorp, 5 Augustus 1866.

¹⁹ Vgl. in dié verband ’n preek van ds. Postma oor 2 Tim. 3:14-17 in “Leerredenen,” pp. 51-53.

²⁰ Leerredenen, p. 191.

enigste rigsgnoer sou wees in leer en lewe.

ii. Eksegetiese reëls:

Met die voorgaande hang baie nou saam Postma se metode, reëls vir eksegeese en andere voorwaardes wat hy stel om te kom tot die suiwere verstaan en verklaring van Gods Woord.

In dié verband het ds. Postma die volgende geleer:

a). Die Skrifondersoeker en -verklaarder moet self “een wedergeboren mensch” ²¹ wees met “een godvreezend gemoed,” ²² wat moet besef dat hy in die ondersoek en verkondiging van Gods Woord “dienaar” ²³ is van “den hoogen God.” ²⁴ Ons kom later hierop terug wanneer ons nader ingaan op Postma se beskouing oor die predikamp.

b). Om die Woord van God te kan verklaar, is nodig, “vooral de kennis van den grondtekst des Bijbels.” ²⁵ Postma, deeglike kenner van Hebreeus en Grieks, wat omtrent daaglik gewoonweg uit sy Hebreeuse en Griekse Bybel gelees het, het dan ook in die soek na die sin van die Skrif tot die grondteks teruggekeer. Vanselfsprekend het hy dit nie altyd in sy preke genoem nie. Dat hy in dié verband egter fyn kon onderskei, blyk uit “een weinig toelichten, volgens grondtekst” ²⁶ wat hy gegee het in ’n preek oor 1 Thess. 1:4, 5a.

c). Naas die studie van die grondteks is die volgende vereiste volgens Postma dat “Schrift met Schrift vergeleken

²¹ Leerredenen, p. 44.

²² D. Postma: *Mijne Handleiding voor de Godgeleerdheid*, p. 41.

²³ Intreepreek Burgersdorp, 5 Augustus 1866.

²⁴ Ibid.

²⁵ Leerredenen, p. 36.

²⁶ Leerredenen, p. 302.

worden.”²⁷ Dit verg dan soveel te meer dat Gods Woord “met alle zorgvuldigheid en eene heilige bedachtzaamheid moeten bestudeerd worden.”²⁸

d). In die verklaring van Gods Woord moet die prediker veral let “op het oogmerk des schrijvers, op den samenhang van de rede, op de kracht der woorden en spreekwijzen,”²⁹ en goue reël moet hier bly “dat wij blijven bij de eigene beteekenis der woorden, tenzij het verband duidelijk toont dat het eene figuurlijke (oneigenlijke) voordracht is. Hetwelk evenwel in de H. Schrift dikwerf het geval is.”³⁰ [434]

e). Hierdie bestudering, lees en ondersoek van Gods Woord moet biddend geskied. God alleen “bekwaamt door zijnen H. Geest menschen uit de menschen tot bedienaren van hetzelfde,”³¹ en daarom mag die bedienaar van die Woord nie nalaat “God te bidden om zijne verlichtende genade,”³² want die rede van die natuurlike mens “begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn.”³³ Die menslike rede “moet worden verlicht en geleid door den H. Geest.”³⁴

f). So ’n biddende studie en ondersoek van Gods Woord lei dan tot die regte verstaan van en insig in “de zin der H. Schrift”³⁵ wat Postma nader aandui as “dien de H. Geest daarin

²⁷ D. Postma: *Mijne Handleiding*, p. 44.

²⁸ Lesing voor studente 23 November 1877. (G.K.A. Pamflette en briewe, ongeord.)

²⁹ D. Postma: *Mijne Handleiding*, p. 41.

³⁰ Ibid.

³¹ D. Postma: *Redevoering by oordrag van Rectoraat* 29 November 1870. Gepubliseer in D. Postma: *Gesch. der Geref. Kerk*, p. 290.

³² D. Postma: *Mijne Handleiding*, p. 41.

³³ Idem, p. 43.

³⁴ Ibid.

³⁵ Idem, p. 38.

bedoelt,”³⁶ of soos hy dit ook elders stel, die Skrif moet met sorgvuldigheid en bedagsaamheid bestudeer word “om de zin des Geestes wil te vatten.”³⁷

3. BEOORDELING VAN POSTMA SE PREDIKING:

i. In hoeverre het hy voldoen aan die wese van die prediking?

Na ons oortuiging het ds. Postma teoreties die wese van die prediking, soos reeds aangetoon, suiwer gesien. Dit is verklaring van Gods Woord aan die gemeente en toepassing daarvan.

As ons na honderd jaar van ontwikkeling in die eksegeese van die Skrif, Postma se verklaring van tekste aan ’n kritiese oordeel gaan onderwerp, sou ons seker agter verskillende verklarings van hom ’n vraagteken kan plaas. Dit geld egter nie net van hom nie, dit geld vir elke prediker. Daar is heel dikwels meer as een verklaring vir ’n teks moontlik.

In die algemeen gesproke, is ons van oortuiging dat hy wel ernstig gepoog het om deur te dring tot die sin van die Skrif, en ook daarin geslaag het.

Ds. D. van Dijk het in 1935 ’n brosjure die lig laat sien: “De preek-trant van de domine's in de kerken der Afscheiding in de jaren 1834-1869,”³⁸ waarin hy die preke uit daardie tyd aan ’n besonder kritiese ondersoek onderwerp. Na ons oortuiging is sy uiters skerp kritiek soms oordrewe, en sonder die juiste perspektief op die tyd en omstandighede [435] waarin dit ontstaan het,³⁹ In die eerste deel van sy werk

³⁶ Ibid.

³⁷ Lesing voor studente, 23 November 1877. (G.K.A. Pamflette en briewe, Ongeord.)

³⁸ Uitgawe N.V. de Graafschap, Aalten, 1935.

³⁹) Vgl. ook prof. G.M. den Hartogh op die prediking van daardie tyd in: “In

het Van Dijk haas geen goeie woord vir die prediking uit daardie tyd nie. Eindelik kom ook ds. Postma se “toepassing” op enkele Kerspreke wat nog voor 1849 gemaak is,⁴⁰ aan die beurt. Maar wat vir ons hier van belang is, is dat Van Dijk met sy uiters kritiese benadering van die preke uit daardie tyd tog beweer dat Postma se inhoud “exegetisch niet onverdienstelijk” is.⁴¹ Uit sy kritiese pen het hierdie uitspraak nogal betekenis. Dit is na ons oortuiging heel sag gestel. Postma se preke toon oor die algemeen duidelike tekens van deeglike eksegeese, asook ’n juiste aanvoeling vir en aanduiding van die Skrifverband.

Tog kan ons nie nalaat om hier te wys op enkele trekke in sy prediking, van meer homiletiese aard, wat na ons oortuiging aan ernstige kritiek onderwerp kan word. In dié verband moet ons egter twee sake in gedagte hou: eerstens, dat die kritiese opmerkinge nie geld vir alle preke wat ons onder oë gehad het nie, en tweedens moet onthou word soos reeds aangetoon is, dat Postma slegs ongeveer ’n jaar teologiese opleiding geniet het.

’n Eerste, ernstige leemte waardeur ons in menig preek getref word, is dat dit te analities van aard is, en te weinig sinteties. Om ’n enkel voorbeeld te noem. In ’n preek oor Lukas 2:1-7⁴² gee hy na die “voorspraak” van elke vers afsonderlik ’n eksegeese; daarna word in vier “Aanmerkinge” elk afsonderlik gehandel oor Gods liefde, wysheid, getrouheid, en Christus se bereidvaardigheid, soos dit uit die teksgedeelte spreek, waarop dan afsonderlik die toepassing volg. Die geheel maak

de lijn der Afscheiding” (Kok, Kampen, 1945).

⁴⁰ Hierdie preke is gepubliseer in “Diverse Stukken”. (Gelderman, Meppel, 1849).

⁴¹ D. van Dijk, a.w., p. 23.

⁴² Leerredenen, pp. 119-130.

'n lompe indruk waarin een sentrale gedagte of boodskap ontbreek. Onderskeie elemente in die teksgedeelte kom wel sterk na vore, maar die sintese daarvan tot een sentrale "bepaalde Godsgedachte," ⁴³ as boodskap aan die gemeente, ontbreek.

'n Tipiese voorbeeld hiervan het ons ook in 'n Opstandingspreek oor Joh. 20:11-17.⁴⁴ Na die "Voorafspraak" eksegetiseer hy elke vers; daarna volg drie "leeringen" wat handel oor: die liefde van Maria, "hare gevoeligheid en hare naarstigheid", waarop volg 'n "opwekking," ook weer in drie punte verdeel, en dan 'n "Vertroosting"; en ten slotte 'n "Toespraak", in die verband net 'n ander benaming vir "Toepassing." So kan ons nog veel meer voorbeelde aanhaal. Hierdie ag ons genoegsaam om ^[436] aan te toon dat analise dikwels oorbeklemtoon is ten koste van sintese.

'n Tweede groot leemte is dat die teks te dikwels gebruik is "tot een middel om daardoor dogmatische waarheden uit te kunnen stallen." ⁴⁵ 'n Tipiese voorbeeld hiervan, wat maklik met ander voorbeelde aangevul kan word, vind ons in 'n preek oor Joh. 1:29: "Des anderen daags zag Johannes Jezus tot zich komende, en zeide: zie het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt." ⁴⁶ Hieronder behandel hy, nie net by wyse van vermelding, maar as onderafdelinge van die preek, Christus "in zijne hoogwaardige Godheid," in sy "Middelaars-betrekking", Hy is "verordineerd en gegeven van den Vader, reeds lang te voren beloofd" in "de volheid des tijds". In 'n tweede punt gaan hy dan nader in op "het Lam Gods dat de zonde der wereld wegneemt." Na 'n verklaring oor die iden-

⁴³ D. van Dijk, a.w., p. 8.

⁴⁴ Leerredenen, pp. 193-203.

⁴⁵ D. van Dijk, a.w., p. 12.

⁴⁶ Leerredenen, pp. 286-290. Vgl. vir soortgelyke geval pp. 290-295.

titeit en wese van “Het Lam Gods,” handel hy weer met verwysing na verskillende tekste oor sy ewige bestemming deur die Vader. Dan volg wat verstaan word onder “wereld”, waarop volg ’n behandeling van sy soenlyde, waaronder hy stilstaan by “Hij verzoent,” “Hij reinigt”, “Hij heiligt.” Ten slotte behandel hy dan “zie het Lam Gods”, waarin hy wys op die roeping tot verkondiging van die Evangelie en die gelowige aanvaarding daarvan. Die nummering van die preek is soos volg:

I. 1 a b 2 a b c 3. a b c 4. a b c.

II. 1. a b 2. A.l. 2. B. 1 2 3 4.

III. 1 2. i ii iii iv a b c d.

Toepassing: 12345678.

’n Mens kry die indruk dat, omdat die teks handel oor die “Lam Gods”, dit gebruik is om die hele Locus de Christo te behandel. Ds. Van Dijk gaan onses insiens te ver as hy in ’n soortgelyke kritiek op ander predikante uit die tyd van die Afskeiding beweer dat dié soort prediking gekom het uit “gebrek aan eerbied teenover Gods Woord.”⁴⁷ Die predikante van die Afskeiding het juis onvoorwaardelik gebuig voor Gods Woord.⁴⁸ Ons meen dat ons hierdie leemte, ook in die geval van Postma, moet toeskryf aan ’n gebrekkige homiletiese vorming en insig.

Maar ten spyte van die homiletiese leemtes, t.w. dat sommige van die preke té analities en té dogmaties was, het Postma hom onvoorwaardelik gebonde geag aan en gebuig onder die gesag van Gods Woord. In sy swakheid het hy Gods Woord vir die gemeente verklaar en toegepas.

⁴⁷ D. van Dijk, a.w., p. 12.

⁴⁸ Vgl. o.a. ds. Postma se preek oor 2 Tim. 3:14-17. (Leerredenen, pp. 51-53.)

Dit wil ook geensins sê dat daar nie hoogs voortreflike eienskappe in Postma se preke was nie. Wat 'n mens dadelik tref is 'n nougesette deeglikheid. 'n Preek is vir hom nie maar 'n paar gedagtes oor 'n teks nie. Hy het in die diepte gaan grawe, en wat besonder tref, is sy ^[437] uitgebreide Skrifkennis sodat die reël om Skrif met Skrif te vergelyk, wel terdeë tot sy reg gekom het.

Ds. Postma het in die bou van sy prediking 'n bepaalde patroon gevolg. Dit het in die reël bestaan uit drie afdelings, t.w. 'n voorafspraak, die verklaring van die teks en dan die toepassing.

Die “voorafspraak”, waarby ds. Postma gereeld 'n teks gebruik het, het aansluitend by die inhoud van die teks waaroor gepreek gaan word, gedien as inleiding tot die preek. Die “voorafspraak” het Postma nie as noodwendig beskou nie, maar het dit aan die vryheid van die prediker gelaat.⁴⁹ Tussen die voorafspraak en die verklaring van die teks is in die reël 'n Psalmvers gesing. Na die verklaring volg die toepassing wat soms voorafgegaan is deur “Aanmerkingen.”⁵⁰ Die “aanmerkingen” dra in die reël die karakter van 'n meer algemene toepassing, terwyl die “toepassing” meer toespits op die gemeente en individuele gelowige. Dit was die tipiese patroon van daardie tyd.

ii. Inhoud van sy prediking:

Wat die inhoud van sy prediking aanbetref, volstaan ons met enkele opmerkinge.

In die eerste plek kan konstateer word dat Postma se prediking rondom die een groot hoofwaarheid sentreer het: die bloed van Jezus Christus reinig van alle sonde. Toe in die

⁴⁹ De Maandbode, 1 April 1880, 8e Jaargang, no. 1.

⁵⁰ Vgl. Leerredenen, pp. 179, 188.

begin van die 19e eeu, onder invloed veral van die supranaturalisme 'n algemene versoeningsleer sterk ingang gevind het, ook by die prediking in Nederland, het die predikers van die Afskeiding van 1834 met alle mag en oortuiging teruggegryp na “de leer van 's menschen dood in de zonde en van zijn verlossing uit vrije genade door het zoenbloed van Christus in het geloof aanvaard.”⁵¹ Hierdie grondwaarheid is baie duidelik terug te vind in die prediking van Postma.

Die onvermoë van die mens om self tot die saligheid te kom, beklemtoon hy baie sterk. Die mens het, volgens Postma, “door erf en dadelijke schuld”⁵² die guns van God verloor, en as gevolg van “zijn doodelijk onvermogen”⁵³ kan hy op “eigen kracht” nie steun nie, en “daardoor uitkomst wachten.” Die sondaar is “dwaas en blind,... dood- en doemschuldig,... onrein, geheel melaatsen,”⁵⁴ en daarom geld, volgens Postma, vir elke kind van God: “zalig die zich als zondaar, ja als [438] de grootste der zondaars nederwerpt aan de voeten van Jezus.”⁵⁵

Dit bring ons as vanself by sy prediking van die Christus as die gekruisigde Verlosser. Christus is reeds in die O.T. “het voorwerp des geloofs en der liefde,”⁵⁶ wat in die volheid van die tyd in die vlees verskyn het. In Hom het God sy “algenoegzame genade”⁵⁷ openbaar. Baie duidelik spreek hierdie algenoegsaamheid van Gods genade in Christus uit 'n

⁵¹ G.M. den Hartogh: In de lijn der Afscheiding, p. 4.

⁵² Leerredenen, p. 88.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Idem, p. 230.

⁵⁵ Idem, p. 285.

⁵⁶ Idem, p. 229.

⁵⁷ Idem, p. 248.

preek oor Jes. 43:25.⁵⁸ Ons ag dit egter geheel onnodig om verder voorbeelde hiervan aan te haal: die soewereine genade van God in Christus is trouens die grondtoon van die prediking van Postma en van heel sy lewe.⁵⁹ Op tipies gereformeerde wyse het hy dit in verband gebring met uitverkiesing⁶⁰ en verbond⁶¹ waarop ons nie verder ingaan nie.

Wat die inhoud aanbetref, wil ons ten slotte let op Postma se “toepassing” omdat daarin aspekte na vore kom wat na ons mening tipies is, nie net van die tyd waarin hy geleef het nie, maar ook van sy persoon en lewensbeskouing.

Die predikante van die Afskeiding van 1834 was diep onder die indruk van die feit dat in die Hervormde Kerk van Nederland die hoofwaarhede van die Christelike geloof van menige kansel teëgespreek en verswyg is. Dit, maar ook die praktyk van die volkskerk om geen duidelike skeiding te maak tussen geloof en ongeloof, het hulle die gevaar laat insien dat ’n groot deel van die volkskerk op dwaalweë gelei kan word. Dit het hulle gedwing om te waarsku teen ’n “doodgevaarlike zelfgenoegzaamheid”⁶² en om daartoe op te wek “dat het voor ieder tenslotte aankomt op een persoonlijk geloof,”⁶³ sonder om die waarheid en realiteit van die verbond daardeur te skend.

⁵⁸ Idem, pp. 263-267.

⁵⁹ Van Postma geld ten volle wat D. van Dijk a.w., p. 32, beweer van die prediking uit die tyd van die Afskeiding 1834: “ééne toon, die telkens gehoord werd was dan toch deze: Het bloed van Jezus Christus, dat bloed alléén reinigt van alle zonden.”

⁶⁰ Vgl. Leerredenen, pp. 246, 248, 249; Mijne Handleiding, pp. 77-89 en 216-217.

⁶¹ Leerredenen, pp. 59-66, 113, 237-238; Mijne Handleiding, pp. 205-212.

⁶² G.M. den Hartogh, a.w., p. 4.

⁶³ Idem, p. 5.

Hierdie persoonlike gerigtheid in die prediking vind ons baie sterk terug by Postma. “Den Christus leeren kennen en vinden” noem hy selfs “hoofdzaak van den Godsdienst,”⁶⁴ of soos Postma dit elders stel: “Naar meer innige gemeenschap met den Heere Jezus. Dat is immers het ware wezen, – de ziel van het Christendom. Dit is de geloovige ziel eene behoefte. Ja haar leven geworden.”⁶⁵ Hy het hiermee die [439] persoonlike van die geloof baie sterk beklemtoon.

In hierdie verband het Postma in sy prediking, en dan veral in sy toepassing, twee aspekte baie sterk na vore gebring: Eerstens het hy die aktiwiteit van die geloof as “een dadelijk omhelzen van Hem”⁶⁶ besonder beklemtoon, juis omdat hy wou waak teen die dwaling van “de genade te misbruiken, tot zorgeloosheid.”⁶⁷ Postma se verkondiging van Gods soewereine genade, van uitverkiesing en verbond, het hom nooit laat verval in ’n subjektiewe fatalisme⁶⁸ nie, inteendeel,

⁶⁴ Leerredenen, p. 50.

⁶⁵ Idem, p. 230.

⁶⁶ Idem, p. 261.

⁶⁷ Idem, p. 37.

⁶⁸ H.D.A. du Toit maak in sy: Predikers en hul prediking in die Nederduitse Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika, (Ongepubliseerde proefskrif tot verkryging van D.D.-graad, 1947) op p. 630 ’n onbewese en histories onverantwoorde stelling t.o.v. die “Doppers”. Du Toit handel oor die uitverkiesingsleerstuk i.v.m. die prediking van die Skotse predikante en beweer: “sommige grensboere veral die wat ’n baie fatalistiese beskouing van die leer gehad het, het aanstoot aan die Skotse prediking geneem. Die predestinasie is wel deur die Skotte aanvaar maar is gewoonlik verswyg van die kansel sodat daar ’n leemte was, waarvan sekere “Dopper-voelende elemente bewus geword het.” Tot sover Du Toit. As die “Doppers” werklik ’n “fatalistiese” beskouing gehad het oor die uitverkiesing sou hulle Postma se prediking ook moes verwerp. Maar wat die “Doppers” wel verwerp het was ’n menslike verantwoordelikheid los van en buite die soewereiniteit van God om. ’n Verantwoordelikheid los hiervan met verswyging van die uitverkiesing “van die kansel” moet lei tot remonstrantse vaarwaters. Postma se prediking

hy het haas in elke preek opgeroep tot geloofswerksaamheid ⁶⁹ en toeëiening ⁷⁰ van die verbondsweldade in Christus.

’n Tweede aspek wat hy in die geloofslewe besonder sterk beklemtoon het, was die bevinding of die verborge omgang met God en algehele vertrouwe op sy genade. Mede as gevolg van die verval in die kerklike lewe van die 18e eeu met sy kille rasionalisme en die deurwerking daarvan in Nederland, en die daarmee gepaard gaande toenemende volkskerk-gedagte in die 19e eeu, was die gevaar van ’n skyngeloof nie uitgesluit nie.

Diep onder die indruk daarvan het die prediking van die Afskeiding 1834 weer sterk beklemtoon “dat het voor ieder tenslotte aankomt op een persoonlijk geloof” ⁷¹ en daarom, soos Den Hartogh tereg verklaar: “voor mystiek — voor het woord en voor de zaak — waren de Afscheidenen niet bang. Binnen de grenzen, door den Heere aangewezen, spraken zij gaarne over de zielsgemeenschap met den Heiland, over den verborgen omgang met God, over het verliezen van het leven in God.”⁷²

In Postma vind ons ’n tipiese verteenwoordiger van hierdie prediking. Hoewel hy ondersoek en kennis van Gods Woord as dringend ^[440] noodsaaklik geag het, het hy tog met alle erns daarop gewys dat ’n blote “kennen van de leer der zaligheid”

was nie fatalisties nie, en tog was dit vir die “Dopper-voelende elemente” sielevoedsel.

⁶⁹ Vgl. o.a. Leerredenen, pp. 66-70, waarin Postma gespreek het oor Klaagl. 3:24: “De Heere is mijn deel, zegt mijne ziel daarom zal ik op Hem hopen!”

⁷⁰ Vgl. Leerredenen, p. 63.

⁷¹ G.M. den Hartogh: In de lijn der Afscheiding, p. 5.

⁷² Idem, p. 6.

⁷³ nie genoegsaam is nie. Die “gewisse kennis” ⁷⁴ as wesenlike deel van die ware geloof mog nie sodanig beklemtoon word dat die “vaste vertrouwe” daarmee geheel op die agtergrond gedring word nie. In hierdie vorm van intellektualisme het Postma die dreigende gevaar gesien dat veel “wel den naam hebben en de vertooning van een Christen, maar nog missen het wezen.” ⁷⁵ Hulle, sê Postma, “wanen rechtvaardigen te zijn doch kennen Christus niet voor hunne gerechtigheid.” ⁷⁶ Teen hierdie gewaande gerechtigheid en “schijnheiligheid” ⁷⁷ wat deur die Here “verfoeit” word, het hy kragtig protesteer en opgeroep tot selfondersoek en bekering. Die geloof mag nooit net ’n kennis van die waarheid wees nie, maar ook “eene hartelike instemming”⁷⁸ daarmee.

Hierdie “hartelike instemming” lê in ’n subjektiewe, verborge omgang met God, in die hoop en vertrouwe op God, in ’n sielsgemeenskap met die Middelaar, wat hom uit in ’n algehele, vrome toewyding in die diens van God wat aan die gelowige self “een zalig genot”⁷⁹ verskaf deur die belewning van sy “deelgenootschap”⁸⁰ aan die genade in Christus. Deur die beklemtoning van hierdie subjektiewe element in die geloofslewe, die verborge omgang met en bepeinsing oor God, dra Postma se prediking ’n sterk gemoedelike karakter; hierdie gemoedelikheid was tewens eie aan sy persoonlikheid.

⁷³ Leerredenen, p. 191.

⁷⁴ Vgl. Heid. Kateg. vr. 21.

⁷⁵ Leerredenen, p. 304.

⁷⁶ Idem, p. 284.

⁷⁷ Idem, p. 280.

⁷⁸ Idem, p. 269.

⁷⁹ Idem, p. 70.

⁸⁰ Ibid.

Dit is wel moontlik, hoewel nie noodwendig nie, dat Postma in die beklemtoning van die persoonlike vroomheid en verborge omgang met God, onder invloed was van die 17e-eeuse Piëtisme. Hoewel die Afskeiding van 1834 as Afskeiding nooit uit die Piëtisme verklaar kan word nie,⁸¹ word tog erken dat by sommige van dié wat met die Afskeiding van 1834 meegegaan het, wel piëtistiese trekke te bespeur is.⁸² J. Bosch wys egter tereg daarop dat die beklemtoning van persoonlike [441] vroomheid en die verborge omgang met God in die tyd van die Afskeiding 1834, nie noodwendig aan piëtistiese invloede toegeskryf moet word nie, maar gesien moet word as “een reactie daarvan dat de schapen niet in goede weide zijn geleid geworden.”⁸³

Wat in bogenoemde in die algemeen van die Afskeiding 1834 en Piëtisme gesê is, is in besonder ook van toepassing op Postma as seun van die Afskeiding. Ons meen dat die “deugden”⁸⁴ van die Piëtisme, in sy beklemtoning van die persoonlike vroomheid en omgang met God, wel ’n stimulerende faktor was in die vorming van Postma. Tot die “deugden” van die Piëtisme reken C.N. Impeta o.a.: “een steeds weer historisch gewettigde reactie van het gevoel tegen

⁸¹ Om die Afskeiding van 1834 as reformatoriese daad te verkleiner en te ontken, is meermale beweer dat dit maar ’n blote uitloper was van die Piëtisme. Dit is histories nie te verantwoord nie.

Vgl. F.W. Grosheide: “De Afscheiding en de Theologie” in Van 's Heeren Wegen, pp. 128-129. Op p. 129 voetnoot 6 verklaar Grosheide: “De vraag is hier alleen: kan de Afscheiding zelf, de Afscheiding als Afscheiding uit Piëtisme worden verklaard. Dat ontken ik.” Vir soortgelyke opvatting vgl. J. Bosch: Figuren en Aspecten uit de eeuw der Afscheiding, pp. 208-213.

⁸² Vgl. F.W. Grosheide, a.w., p. 129, voetnoot 6.

⁸³ J. Bosch, a.w., p. 210. Bosch bedoel hier die verval in die Ned. Hervormde Kerk wat menigien, in naam behorende tot die kerk, tot valse gerustheid gevoer het.

⁸⁴ C.N. Impeta: Christelijke Encyclopaedie, Deel IV, p. 571.

intellectualisme, van het subject teen een verstand objectiwisme; van het leuen teen verstande leer. Het predikte die waarheid dat bevindelijke kennis noodig is en niet alleen letterkennis; dat eerste 't zaligmakend geloof behoudt.”⁸⁵ Hierdie tipiese trekke van die Piëtisme is duidelik terug te vind in die prediking van Postma.

Ons wil egter met klem daarop wys dat ons die ondeugde van die Piëtisme Postma nie ten laste kan lê nie. Tereg wys Bavinck daarop dat die Piëtisme oorspronklik niks anders bedoel het as om “de slapende Christenheid wakker te schudden, wilden geen verandering aanbrengen in de belijdenis der Reformatie maar deze alleen toepassen in het leven.”⁸⁶ Uit reaksie is, volgens Bavinck, in hierdie strewe egter dikwels te ver gegaan en “tot een ander uiterste overgeslagen,”⁸⁷ waarin die objektiewe, die kerk, amp, Woord, suiwerheid van leer, sakrament⁸⁸ ens. geheel en al gering geskat is en op die agtergrond gedring is. Aan hierdie “ander uiterste” het Postma hom beslis nie skuldig gemaak nie; die teendeel is eerder op hom van toepassing.

Uit sy nagelate geskrifte is dit wel duidelik genoeg dat Postma hierdie objektiewe waarhede in hoë agting gehou het en met diepe eerbied bejeën het; trouens, ook sy leue en werke is hiervan ’n sprekende getuieenis.

Wat die inhoud van die prediking aanbetref, wil ons afsluit

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ H. Bavinck: Gereformeerde Dogmatiek, Deel III, p. 652.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Vgl. C.N. Impeta, t.a.p.; J. Bosch, a.w., p. 212, sê hiervan: “De Kerk, de prediking, de sacramenten, de herderlijke arbeid treden dan op de achtergrond. De kennis van het Woord Gods wordt dan veronachtzaam.” H. Bavinck, a.w., p. 615, omskryf die ondeug van die Piëtisme as “dat zij de objectieve factoren des heils (Christus, kerk, woord, sacrament) laten terugtreden en het religieuze subject in het middelpunt plaatsen.”

met 'n samevatting, deur Postma self hieromtrent gegee in 'n preek oor ^[442] 2 Tim.3:14-17. Hy konkludeer: “De predikwijzen mogen zeer verschillend zijn naar de onderscheidene behoeften der volken, maar zij – de prediking – moet altoos behelzen wat Paulus hier noemt: leering, wederlegging, verbetering, die in de rechtvaardigheid is. Hij – de prediker – spreke altoos de woorden Gods.”⁸⁹ Die Woord moet dus verklaar word, met toepassing daarvan tot opbouing van die gemeente van Christus.

iii. Die objek van die Prediking:

Volgens die gangbare gereformeerde opvatting word die gemeente aan wie die Woord amptelik bedien word, beskou as die volk van die Here, in Christus met God versoen, gewoonlik genoem die vergadering van die gelowiges.⁹⁰ Die gemeente wat in erediens saamkom, is dus nie maar bloot enige groep mense nie, maar hulle is “die gemeente van God,”⁹¹ wat met Hom saamkom om Hom te dien en deur Hom toegesprek te word in die bediening van sy Woord. In die prediking moet die bedienaar van die Woord dan ook die gemeente as sodanig benader en aanspreek.

In die prediking uit die tyd van die Afskeiding 1834 is hierdie suiwere klank dikwels nie gehoor nie; Van Dijk spreek slegs van “een enkele maal”⁹² dat hy dit teëgekome het.

Ons wil nou kortliks nagaan hoe ds. Postma die gemeente benader het.

In die eerste plek dien dan daarop gewys te word dat hy die gemeente wel gesien het as die volk van God kragtens

⁸⁹ Leerredenen, p. 53.

⁹⁰ Vgl. A. Kuijper: Onze Eeredienst, pp. 322-323.

⁹¹ Heid. Kategismus, Sondag XXXVIII. Vgl. A. Kuijper, a.w., pp. 322-329.

⁹² D. van Dyk, a.w., p. 15.

verkiesing en verbond. In 'n preek oor Hand. 20:28 beskryf hy die gemeente as “eene geheel geestelike maatschappij, door God van eeuwigheid uitverkoren, door Christus, Gods eigen Zoon gekocht met zijn bloed, door den H. Geest vernieuwd en geheiligd, zijnde eene geheel nieuwe schepping, of eigenlijk herschepping.”⁹³ Hierdie gemeente is “het eigendom Gods”⁹⁴ en 'n vergadering “van ware Christgeloovigen”⁹⁵ wat wortel in die onwankelbare verbond van genade. Oor die verbond het Postma 'n mooi uiteensetting gegee in 'n preek oor Jes. 59:21. God die Vader het “een eeuwig geldend verbond der genade”⁹⁶ met sy volk opgerig en uitvloeisel hiervan is “dat de bondgenooten hebben zijn Woord en zijnen [443] Geest.”⁹⁷ Meer voorbeelde⁹⁸ kan aangehaal word om aan te toon dat Postma die gemeente beskou het as 'n planting kragtens die verbond, maar ons volstaan met bogenoemde.

In sy toepassing veral het Postma egter duidelik laat uitkom dat almal wat die teken van die verbond dra, nie noodwendig deel het aan die genade nie. Daar kan hipokriete en skyngelowiges wees wat nog nie waaragtig deel het aan die geregtigheid in Christus nie. Tot hulle het Postma betreklik reëlmatic 'n afsonderlike waarskuwing gerig tot berou en tot bekering. Dit het dan ook ingepas by die sterk subjektiewe karakter wat sy prediking gekenmerk het, waarin hy die gelowige gedurig opgeroep het om, al is hulle “bondgenooten versegeld bij den doop,”⁹⁹ die verbondsweldade vrywillig te

⁹³ Leerredenen, p. 45.

⁹⁴ Idem, p. 46.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Idem, p. 61.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Vgl. Leerredenen, pp. 113-114; pp. 237-238.

⁹⁹ Leerredenen, p. 238.

“omhelzen”¹⁰⁰ en te “belijden.”

Ons meen egter dat Postma hierdie onderskeiding tussen ware en skyngelowiges oordryf het (slc: *sien die eindnota op die laaste bladsy vir my bespreking van hierdie konklusie van prof. van der Vyver, waarmee ek verskil*).ⁱ Dat daar hipokriete in die gemeente kan wees, moet toegegee word. Kuijper wys o.a. as oogmerk van die prediking aan “den hijpocriet te ontmaskeren.”¹⁰¹ Dit mag egter nooit geskied ten koste van die waarheid dat die prediking kom tot ’n vergadering van gelowiges nie. Postma het opsetlik en bewustelik uitgegaan van die gedagte dat daar in die gemeente wel ware gelowiges is, maar ook hipokriete en ongelowiges of skyngelowiges.

Welbewus het hy in die prediking die gemeente dus verdeel in bekeerdes en onbekeerdes, in ware gelowiges en hipokriete, en hulle heel dikwels in sy toepassing ook afsonderlik toegespreek. Hiermee hang die aanspraak van die gemeente dan ook baie nou saam. Heel dikwels het ook Postma die gemeente aangespreek as “geliefde toehoorders” of as “mijne hoorders.” Die vraag is of die prediker dit mag. Het hy daartoe die reg? God is tog die enigste Kenner van die hart. Moet die prediker nie afgaan op die uiterlike, op wat hy voor hom het, ’n gemeente van Jesus Christus nie? Mag die prediker ’n lid van die gemeente, solank hy nie deur tug uit die gemeente geweier is nie, anders beskou as ’n gelowige kind van God? Selfs onder mense van gereformeerde belydenis bestaan daar groot verskil oor die beantwoording van hierdie vrae.¹⁰² Om volledig daarop in te gaan, vereis ’n studie op [444]

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ A. Kuijper, a.w., p. 326.

¹⁰² Ds. D. van Dijk wat in a.w., p. 35 as antwoord op dié vraag die standpunt ingeneem het: “Zoolang ik iemand niet van de gemeente heb afgesneden moet ik hem behandelen als een geloovige, ook in de prediking”, het uit die Chr. Geref. Kerk in Nederland asook uit die Herv. Kerk en die Geref. Kerke

homself, waarop ons onmoontlik verder hier kan ingaan. Wat Postma se standpunt was, het ons reeds gesien, t.w. dat hy bewustelik uitgegaan het van die gedagte, en die gemeente ook as sodanig benader het, dat hy voor hom 'n gemengde gehoor het van gelowiges en skyngelowiges, en dat alleen die ware gelowiges in die gemengde groep voor hom, die gemeente van Christus vorm. Ons meen tog dat Postma, hoewel in die trant van die vier-en-dertigers,¹⁰³ hierin fouteer het. 'n Belydeniskerk, wat die idee van die volkskerk afwys, en wat deur tughandelinge almal wil uitsluit wat hulle nie as gelowiges gedra nie, het tog nie die reg om 'n doelbewuste inwendige skifting te maak nie. God alleen ken die hart.

Die bedienaar van die Woord daarenteen het te doen met 'n gemeente die liggaam van Jesus Christus, en daarom nie met 'n aantal "hoorders" nie, maar met broeders en susters in die geloof. Vanselfsprekend sluit dit gedurige vermaning, oproep tot daaglikse bekering, die vasmaak van roeping en verkiesing, nie uit nie.

iv. Die doel van die prediking:

Volgens die gangbare gereformeerde opvatting is die doel van die prediking "de opbouw, de wasdom der gemeente, de ontplooiing van alle gaven en krachten die in de gemeente aanwezig zijn, totdat zij zal gekomen zijn tot de mate van de grootte der volheid van Christus."¹⁰⁴ Hierdie opbou van die gemeente en behoud van sondears in Christus is egter ondergeskik aan en in diens van die einddoel van alle dinge:

"bezwaar" hierteen ontvang. Rondom die beantwoording van hierdie vrae kulmineer ook die dogmatiese verskilpunte tussen die sg. Kuiperstandpunt oor doop en verbond en dié van die Geref. Kerke onderhoudende art. 31 K.O.

¹⁰³ Vgl. D. van Dijk, a.w., pp. 15-19.

¹⁰⁴ T. Hoekstra. Gereformeerde Homiletiek, p. 196.

“de verheerlijking Gods”,¹⁰⁵ of anders gestel, maar van dieselfde inhoud: “de opbouw der gemeente (Ef. 2:22; 4:11 e.v.; 1 Kor. 14:3, 5, 12, 26), en daarin de komst van het koninkrijk Gods, en in die komst de verheerlijking van de Naam des Heren.” (1 Cor. 1:26-31)¹⁰⁶ Uit die aangehaalde is dit wel duidelik, dat die doel van die prediking omvangryk en ruim is as ontplooiing van “heel het leven des geloofs,”¹⁰⁷ tot eer van God.

In ’n lesing aan sy studente op 23 November 1877 oor: “Het eerlijk staan naar het leeraarsambt in Christus Kerk aangemoedigd,” het Postma die doel van die prediking gestel as “de behoudenis van den zondaars... en boven alles de eere Gods.”¹⁰⁸ Wat die einddoel aanbetref, het Postma dit wel suiwer gesien. Die behoud van die sondaar is nie ’n doel op homself nie, maar moet dien tot eer van God. Die onmiddellike doel [445] egter, beperk hy dit tot “de behoudenis van den zondaar.” In hierdie onmiddellike doelstelling, meen ons, lê juis een van die leemtes in Postma se prediking. Die saligheid van die sondaar het sy prediking so sterk beheers dat dit hoofsaaklik toegespits het op die regverdigmaking voor God, op die vraag: hoe word jy salig?¹⁰⁹

Op sigself is dit geensins verkeerd nie, maar die redding van die sondaar, die nuwe lewe uit die genade, het hy te weinig gesien in die breëre verband van die koms van Gods koninkryk in die “ontplooiing van heel het leven des geloofs,”

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ K. Dijk: De Dienst der Prediking (Kok, Kampen, 1955), p. 102.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ G.K.A. Priv. briewe en persoonlike stukke van ds. Postma, ongeord.

¹⁰⁹ Volgens Van Dijk, a.w., pp. 20-27, was hierdie leemte tipies van die prediking uit die tyd van die Afskeiding 1834.

¹¹⁰ waarin dit gaan “om de Koning en zijn rijk.” ¹¹¹ Hierdie leemte in die onmiddellike doel van sy prediking hang wel nou saam, in die eerste plek met die taamlik sterk subjektiewe karakter van sy prediking, en in die tweede plek met sy vooropgesette beskouing van die gemeente as ’n gemengde groep waarin noodwendig ook hipokriete is. Laasgenoemde veral het meegebring dat die vraag: hoe word ek salig? sterk beklemtoon is. Dit wil egter nie sê dat Postma geen woord gehad het vir die verhouding Evangelie en koninkryk van God nie.

Sy stryd vir Christelike onderwys en die sending bewys die teendeel. Dit het ook wel in sy prediking ’n plek gevind. Maar die algemene of tipiese in sy prediking het konsentreer rondom die vraag: hoe word ek salig?

4. DIE PREDIKER:

i. Die verhewe eis:

Ooreenkomstig die hoë en verhewe taak om die Woord van God te verkondig, het Postma ook hoë en verhewe eise gestel aan die persoon van die prediker.

In die eerste plek het hy met klem voorop gestel dat die bedienaar van die Woord self “een wedergeboren mensen”¹¹² moet wees, wat die Skrif kinderlik afhanklik moet ondersoek en bedien met “een godvreezend gemoed.”¹¹³

Hy moet “niet slechts hebben een schijn van godzaligheid maar ook een waar vroom hart, aller zonden vijand. Hij moet dus niet wandelen in arglistigheid, sprekende anders dan hij

¹¹⁰ K. Dijk, a.w., p. 102.

¹¹¹ Idem, p. 103.

¹¹² Leerredenen, p. 44.

¹¹³ D. Postma: Mijne Handleiding, p. 41.

denkt om maar menschen te behagen.”¹¹⁴ Hoekstra het dieselfde gedagte soos volg beklemtoon: “de ambtsdrager is een mensch Gods, wedergeboren door den H. Geest en [446] het kindschap deelachtig. Hoe zal iemand herder van de kudde kunnen zijn, zonder zelf een schaap van den goeden Herder te wezen? Een huurling heeft geen zorg voor de schapen, Joh. 10.”¹¹⁵

Hierdie “wedgeborene mense” moet in besonder die dryfkrag wees agter die ampsbediening. Dit sal en moet ook die motiewe tot die bediening bepaal wat Postma in die reeds vermelde lesing voor sy studente omskryf het as liefde tot God en tot die naaste.¹¹⁶ Laasgenoemde het hy in ’n rede by die oordrag van die rektoraat in 1870 treffend soos volg omskryf: “Hij (nl. Christus) wil zulk een gevoelen, van liefde namelijk dat Hem heeft bewogen in deze wereld te komen tot behoudenis van zondaren, wij ook alzo aangedreven worden door diezelfde liefde tot behoudenis van onze mede-zondaren Phil. 2:4-7.”¹¹⁷

Juis hierdie liefde tot God en die naaste moet dryf tot die bediening van die versoening in Christus, wat Postma noem “een arbeid waartoe al de vermogens der ziel en krachten des lichaams wel met den besten wil mogen ingespannen worden.”¹¹⁸ Hy moet vlytig wees; die liefde dryf “tot ijver”¹¹⁹ Dit is duidelik: Postma het, naas noukeurige en intense studie, hoë eise gestel aan die persoon van die prediker. En dit was

¹¹⁴ Intreepreek Burgersdorp oor 2 Kor. 4:1 en 2 op 5 Augustus 1866. (G.K.A. Pr. briewe en pers. st. ds. D.P.)

¹¹⁵ T. Hoekstra, a.w., p. 205. Vgl. verder K. Dijk, a.w., pp. 93-95.

¹¹⁶ G.K.A. Pr. briewe en persoonlike stukke van ds. D. Postma. Ong.

¹¹⁷ Gepubliseer in D. Postma: Gesch. der Geref. Kerk, p. 288.

¹¹⁸ Dieselfde as voetnoot 110.

¹¹⁹ Intreepreek Burgersdorp oor 2 Kor. 4:1 en 2 op 5 Augustus 1866. (G.K.A. Pr. briewe en persoonlike stukke van ds. D. Postma, ongeord.)

in sy persoon en lewe beslis nie net teorie nie. As diep gelowige, en innig vrome mens, is in Postma se lewe beslis ook bevestig, dit wat hy as leermeester sy studente ingeskerp het.

Hierdie hoë eise wat hy aan homself en aan ander in die amp gestel het, het hom altyd tot diepe ootmoed gestem. As hy let op die “voortreffelijk”¹²⁰ werk van die ampsbediening en die hoë en verhewe eise volgens die Woord van God, dan moet die bekwaamste nog bely: “Wie is tot deze dingen bekwaam! Dit is voorwaar al een arbeid die meer dan een gewoon mensch vereischt.”¹²¹

En tog, soos Postma dit by ’n geleentheid gestel het, “hoewel wij met het oog op onszelfen zuchtend zeggen: Wie is tot deze dingen bekwaam? Zoo zeggen wij nogtans met geheel ons hart: *ja* en *amen* (Kursivering in oorspronklike) op hetzelfde met de bede in het hart en op de lippen: O, God! laat uwe genade ons genoeg zijn,” want vir Postma het dit onwankelbaar vas gestaan: God roep en God bekwaam.

[447]

ii God roep en bekwaam:

Postma se ganse lewe is bepaal deur ’n intense roepingsbesef, ’n saak waarop ons in die laatste hoofstuk sal terugkom en hier dus net terloops vermeld. Hierdie inwendige roeping tot die amp was vir Postma van die allergewigtigste belang. Dit verhef die geroepene tot ampsdraer van Jesus Christus. Op sy bevel om die Evangelie te gaan verkondig aan die hele wêreld, wil God arbeiders in die oes uitstuur. “En mogt men van een aardsch landman,” volgens Postma, “eens onverschilligheid vreezen, die heeft

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Ibid.

men van God toch niet te verwachten, mag men zelfs niet denken. Hij wil, Hij zal zeker zenden.”¹²² Hierdie roeping deur God maak dit volgens Postma “een onschatbaar voorregt dat een nietig mensch, een arm zondaar de gunsteling van den hoogen God en zijn dienaar wordt,”¹²³ en dit is vir hom, diep ootmoedig soos hy was, uitsluitend “eene genade God... een dienaar des Woord”¹²⁴ te kan wees. Hierdie hoogskatting van die amp as geroepenes van Jesus Christus, as ’n “goddelijke verordening,”¹²⁵ het hy as leermeester by sy studente dan ook diep ingeskerp.

Maar juis omdat dit God is wat sy diensknegte roep, is dit ook God wat bekwaam. Beskeie van aard, was Postma diep onder die indruk van die gebreke in sy werk. So spreek hy o.a. in “De Stem” van “mijnen gebrekkigen mond.”¹²⁶ Maar God vra en soek nie na die bekwaamheid uit die mens nie, omdat God self “bekwaamt door zijnen H. Geest”¹²⁷ deur wie sy dienaars self “geheiligd”¹²⁸ word tot die gewigtige taak en “verlicht en geleid”¹²⁹ word om die Woord van God reg te verstaan en suiwer te verkondig.

Dit is God wat roep en dit is Hy wat ook bekwaam, maar daarom moet die bedienaar van die Woord, volgens Postma,

¹²² Redevoering oordrag Rektooraat 29 November 1870. (Gepubliseer in D. Postma: *Gesch. der Geref. Kerk*, p. 289)

¹²³ Dieselfde as voetnoot 113.

¹²⁴ *De Stem*, 28 Mei 1852, 2e jaargang, no. 21.

¹²⁵ Lesing voor studente 23 November 1877, G.K.A. Priv. briewe en persoonlike stukke D. Postma. Ongeord.

¹²⁶ *De Stem*, 5 Augustus 1853, 3e. jaargang, no. 114.

¹²⁷ Rede oordrag Rektooraat 29 November 1870. (Gepubliseer in D. Postma: *Gesch. der Geref. Kerk*, p. 290).

¹²⁸ *Leerredenen*, p. 44.

¹²⁹ D. Postma, *Mijne Handleiding*, p. 43.

ook gedurig “tot een eerlijk staan” ¹³⁰ in die amp biddend pleit by God “om zijne verlichtende genade,” ¹³¹ met ’n beroep op Jak. 1:5: “Indien iemand van ^[448] u wijsheid ontbreekt, dat hij ze van God begeere, die een iegelijk mildelijk geeft, en niet verwijt; en zij zal hem gegeven worden.”

Dit is baie duidelik dat Postma die ampsdraer, as bedienaar van die Woord en herder van die kudde, in ’n diep afhanklike posisie van en aanhanklik tot sy Koning en Sender gesien het.

iii. Voordrag:

Oor die voordrag by die prediking het Postma enkele uitsprake nagelaat wat ons enigsins ’n totaalbeeld kan gee van sy standpunt hieroor.

As in gedagte gehou word dat Postma die prediking o.a. gesien het as “eene eenvoudige klare en geestelike onderwijzing” ¹³² waarin “boven alles de eere Gods” ¹³³ gesoek moet word, dan is sy uitsprake in verband met die voordrag by die prediking heel verstaanbaar. Postma het, om dit nog sag uit te druk, ’n sterk afkeer gehad van uitwendige vertoon. Die liturgie of inrigting van die erediens het hy “het meest eenvoudig naar Gods Woord” ¹³⁴ gewens.

Vandaar sy afkeer van die sogenaamde ampsgewaad, soos hy dit reeds vroeg in sy lewe geopenbaar het en wat hy beskryf het as “optooien van de leeraren met toga, pruik, mantel en bef” ¹³⁵ wat hy gewoonweg beskryf het as “lappen

¹³⁰ Dieselfde as voetnoot 119.

¹³¹ D. Postma: *Mijne Handleiding*, p. 41.

¹³² *De Maandbode*, 1 Junie 1875, 3e jaargang, no. 3.

¹³³ Dieselfde as voetnoot 119.

¹³⁴ *De Maandbode*, 1 Junie 1875, 3e jaargang, no. 3.

¹³⁵ *Ibid.*

en leuren kinder speelgoed.”¹³⁶ Nou aansluitend hierby is hy “afkerig van streel en pronktaal”¹³⁷ en was sy wens dat die bediening van die Woord sal geskied “zonder wereldschen zwier eens wereldschen redenaars,”¹³⁸ maar wel in “alle christelike eenvoudigheid.”¹³⁹ Gepaard met eenvoud van taal moes die voordrag “duidelijk” en “bevallig”¹⁴⁰ wees. Onder laasgenoemde het hy verstaan: “bevalligheid die door overreding met de waarheid het hart raakt het gewetens overtuigt.”¹⁴¹ Sprekend in hierdie verband is sy woorde in “De Stem” (November 1851).

In die prediking, aldus Postma, moet ander kan sien dat God in die prediker werk “niet zoo zeer blykbaar door rhetorische versierselen als wel door de kracht der overtuigende en verlichtende waarheid van Wet en Evangelie, van Evangelie en Wet.”¹⁴² En dit alles, sê Postma, moet gepaard gaan met [449] “ernst en deftigheid” omdat die prediker altyd diep onder die indruk daarvan behoort te wees dat hy “met een heilig ontsag als in de tegenwoordigheid Gods... de mond Gods is tot den volk.”¹⁴³

Kortom, in die voordrag het dit vir hom neergekom op eenvoud van taal en styl, duidelikheid, oortuiging, erns, deftigheid of waardigheid, en ontsag, asof in die teenwoordigheid van God self. Baie insiggewend is in hierdie verband die getuienis van ds. L.J. du Plessis, ’n oud-student en

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ De Bazuin, 2 November 1855, 3e jaargang, no 66.

¹³⁸ De Maandbode, 1 Junie 1875, 3e jaargang, no. 3.

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ Intreepreek Burgersdorp, 5 Augustus 1866. G.K.A. Pr. briewe en persoonlike stukke van D. Postma, ongeord.

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² De Stem, 26 November 1851, no. 26.

¹⁴³ Dieselfde as voetnoot 134.

tydgenoot van ds. Postma. Oor Postma se prediking het Du Plessis hom in sy “Herinneringe” soos volg uitgelaat: “Zijne preken waren niet hoogdravend, maar verstaanbaar en leerzaam. Zij waren boeiend en met graagte gehoord, ... zijn voordracht was aangenaam en ernstig. Zijne houding eenvoudig maar deftig.”¹⁴⁴ Uit hierdie getuienis van ’n vertroude kennis van Postma is dit wel duidelik dat hy die beginsels wat hy in die algemeen voorgeskryf het, as goedgesiplineerde mens ook op homself van toepassing gemaak het.

Maar daar is in hierdie verband ook nog ’n ander oog- en oor-getuie wat sover teruggaan as 1841. Doeke Wijgers Hellema, ’n Friese boer te Wirdum, het in ’n Dagboek veel van sy ervaringe opgeteken. Onder andere het hy in Junie 1841 die ingebruikneming van die nuwe kerkgebou van die Chr. Afg. Gereformeerde Kerk te Scharnegoutum bygewoon waar ds. Postma, toe predikant te Minnertsga, die diens gelei het. Van sy voordrag by die geleentheid verhaal Hellema dat hy “zonder praal, maar eenvoudig en deftig”¹⁴⁵ gepreek het, en van die preek self dat hy die teks Jes. 66:1 “zeer doelmatig en tot algemene stichting behandeld”¹⁴⁶ het.

5. SAMEVATTENDE WAARDERING:

Dat daar kritiese aanmerkinge gemaak kan word op die styl, homiletiese opset en inhoud van Postma se preke, het ons aangetoon. Dit neem egter niks weg van die feit dat hy beslis ’n prediker was met ’n besondere aanleg, versier met ryke gewes van hart en verstand. As ons nou in ’n enkele

¹⁴⁴ G.K.A. P.V., no. 270.

¹⁴⁵ Soos gepubliseer in “Friesch Dagblad”, 3 November 1951.

¹⁴⁶ Ibid.

woord 'n waardering moet uitspreek oor die prediking van Postma, dan wil ons graag die karakteristieke tekening van die prediking uit die tyd van die Afscheiding 1834 deur G.M. den Hartogh met algehele instemming onderskryf as 'n wesensgetroue en kernagtige weergawe, ook van die prediking van Postma:

“Het ging in de Afscheiding om de prediking van zonde en genade.”¹⁴⁷ Hulle, die predikers, het teruggegryp na ^[450] “de leer van 's menschen dood in de zonde en van zijn verlossing uit vrije genade door het zoenbloed van Christus, in het geloof aanvaard.”¹⁴⁸

Ja, dit was inderdaad die kern van die prediking van Postma: Verlossing deur die geloof uit vrye genade alleen, om Christus ontwil. In 'n eeu toe die Liberalisme, 'n algemene versoeningsleer, en die Remonstrantisme, soos ons alreeds gesien het, menige preek in Nederland en ook in Suid-Afrika sy krag ontnem het, het Postma die blye Evangelie van “genade alleen” weer helder en suiwer laat hoor.

Geen wonder dat Postma se bediening van die Woord, as krag van God tot saligheid, deur die werking van die H. Gees, die sondaarshart getref het.

Enkele getuienisse uit sy bedieningstyd is wel 'n duidelike aanwysing van sy deur God gegewe aanleg en gawes, asook van die seënryke uitwerking van sy prediking. Toe hy nog maar 'n jongeling in die bediening was, het die reeds vermelde Hellema in 1841 ook nog diep onder die indruk gekom van “zijne jongheid, talenten, uit het hoofd spreken, zonder eenige verwarring der teksten, verhandelen, de schone en deftige houding en gesten,” voeg hierby sy reeds vermelde verklaring

¹⁴⁷ G.M. den Hartogh: In de lijn der Afscheiding. (Kampen, 1945), p. 4.

¹⁴⁸ Ibid.

dat Postma sy teks behandel het “zeer doelmatig en tot algemene stichting,” dan is dit duidelik dat hy reeds as jong predikant bewys gelewer het van besondere preekgawes. In sy tweede gemeente, Middelstum, is by wyse van oorlewering ook nog gespreek van die “mooi preken” ¹⁴⁹ van Postma.

Die seënryke arbeid in die gemeentes, en veral die groei en bloei in sy laaste gemeente in Nederland, Zwolle, is ook wel ’n aanduiding dat Postma se bediening van die Woord, die belangrikste deel van die ampswerk, met veel seën geskied het.

Ook in Suid-Afrika het sy prediking diep ingeslaan. Die Algemene Vergadering van die Ned. Herv. Kerk, 10 en 11 Januarie 1859 het in hulle brief op 11 Januarie aan Postma o.a. die volgende oor sy prediking verklaar: “Aangenaam bovenal zou het zijn indien U eerwaarde besluiten kon, om uw persoon voor een onzer Gemeenten beroepbaar te stellen, daar wij U eerwaarde hebben leeren kennen als een Herder en Leeraar, met wiens prediking van het Evangelie wij niet alleen volkomen tevreden zijn, maar openhartig betuigen, dat uwe troostrijke Evangelie taal onze harten geheel in liefde voor uw persoon heeft ingenomen.” ¹⁵⁰

Nadat ds. Postma op 12 Junie 1859 in die Ned. Geref. Kerk Bloemfontein gepreek het, berig “The Friend”: “his services here gave, as we understand, much satisfaction.” ¹⁵¹ Soortgelyk en besonder opmerklik is ook in dié verband ^[451] die getuienis van die vader van wyle vader Kestell. Hy het reeds in Pietermaritzburg ds. Postma hoor preek en in sy Dagboek, onder datum 3 Oktober 1858, teken hy aan, soos

¹⁴⁹ Aldus Rijkpe Mulder (1844-1931) soos vermeld in J.F. van Hulsteijn: De Gereformeerde Kerk te Middelstum, 1835-1935, p. 76.

¹⁵⁰ Gepubliseer in D. Postma: Gesch. der Geref. Kerk, p. 121.

¹⁵¹ “The Friend of the Free State”, 24 Junie 1859.

vertaald weergegee deur wyle dr. Kestell: “ds. Postma is een van die beste predikers wat ek gehoor het. Dit lyk of hy tuis is in die preekstoel en of hy ’n welbehae het (to delight in) aan die prediking... ek het, alle rede om te glo dat hy ’n goeie en waarlik godvrugtige man is.” ¹⁵²

In verband met die beswaardes het ds. Andrew Murray van Bloemfontein o.a. gesê:

“Wij zijn nooit in staat geweest zelfs waar wij gewillig waren, het gemoed van de ware stijve Doppers te bereiken. Onze taal was hun vreemd, deze nieuwe bediening, die hun vertrouwen bezit mag harten bereiken die ons geheel tegen het Evangelie gesloten schijnen.” ¹⁵³

Inderdaad het ds. Murray hier ’n waar woord gespreek. Soortgelyk is die getuienis van ds. Huët van die Ned. Geref. Kerk, Natal. In die koms en prediking van Postma sien hy weer die moontlikheid van “harten geopend voor Evangeliebediening die sinds langen tijd voor predikanten van de Kaapsche Sijnode gesloten waren.” ¹⁵⁴

Die Woordbediening van Postma het gespreek tot die hart van die beswaardes.

Postma het die taal gepraat wat hulle verstaan, en waarna hulle verlang het. Sprekend is in hierdie verband die getuienis van B.G. Venter, wat, nadat hy Postma vir die eerste keer hoor preek het verklaar:

¹⁵² Soos aangehaal deur S. du Toit: Kultuurgeskiedenis van die Afrikaner, Deel II, p. 262.

¹⁵³ Volgens ’n brief van ds. A. Murray (die latere bekende dr. A. Murray) aan sy broer, prof. John. Murray, gepubliseer in J. du Plessis: Het Leven van Andrew Murray, p. 189.

¹⁵⁴ Elpis 1860, p. 331.

“Het was voor ons heerlijk om nu voor de eerstemaal het blijde Evangelie op Dordtsch Gereformeerde wijze te hooren verkondigen.” ¹⁵⁵

Die soewereine, vrye genade van God in Christus, ja, genade alles genade, dit was die kern van sy boodskap. En dit is hierdie “Evangelie op Dordtsch Gereformeerde wijze” wat die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika opgebou het.

Wanneer ds. M.P.A. Coetsee (jr) in die begrafnisrede by die afsterwe van prof. Postma sy lewe en werke in dankbare gedagtenis bring, verwyl hy ook vir ’n oomblik by Postma “op den kansel.” ¹⁵⁶ “De stem”, aldus ds. Coetsee,

“die hier het Evangelie verkondigde, dood en leven voorstelde, het woord der vermaning, der bestraffing en der waarschuwing uitsprak is tot zwijgen gebracht... De hand, die hier het zaad des woords strooide, ligt nu koud, roerloos en gevoelloos op de borst waaruit hij met ^[452] zoveel gloed sprak en die steeds brandde van warme belangstelling in het heil der gemeente en in het welzijn der kerk.” ¹⁵⁷

Die saad van die Woord het hy as begenadigde werktuig van God vir iets meer as 50 jaar uitgestrooi. Reeds in Nederland, maar nader aan huis, veral in Suid-Afrika, het dit geseënde vrug gedra in die vestiging en opbou van die Gereformeerde kerk.

¹⁵⁵ D. Postma: *Gesch. der Geref. Kerk*, p. 249.

¹⁵⁶ *Idem*, p. 327.

¹⁵⁷ *Ibid.*

ⁱ Prof. van der Vyver skryf hierbo by 'die objek van die prediking': *"Ons meen egter dat Postma hierdie onderskeiding tussen ware en skyngelowiges oordryf het", dus dat Postma "opsetlik en bewustelik uitgegaan van die gedagte dat daar in die gemeente wel ware gelowiges is, maar ook hipokriete en ongelowiges of skyngelowiges."*

Eerstens, mens moet Postma se preke ook gaan lees, om hierdie kritiek te ondersoek, of dit wel so is. Die preke wat ek gelees het, het ek dit nie so gevind nie. Inteendeel, ek glo nie Postma het daardeur nie die 'Kenner van die harte' se taak probeer oorneem nie, maar hy het wel geweet volgens God se Openbaring, die Woord self, dat daar altyd vanaf die sondeval, twee lyne loop deur die ganse geskiedenis, onder alle volke, onder alle gesinne, en dus ook in die sigbare verskyning van die kerk van Christus op aarde, soos ons bely op verskillende plekke:

" Ons glo dat ons sorgvuldig en met groot oplettendheid uit die Woord van God behoort te onderskei watter kerk die ware kerk is, aangesien al die sektes wat daar vandag in die wêreld is, hulle ten onregte die naam kerk toeëien. ***Ons praat hier nie van die huigelaars wat in die kerk met die goeies vermeng is en tog nie aan die kerk behoort nie alhoewel hulle uiterlik daarin is;*** maar ons sê dat 'n mens die liggaam en die gemeenskap van die ware kerk moet onderskei van al die sektes wat beweer dat hulle die kerk is." – NGB artikel 29

"... Verder, hoewel die sakramente én die sake waarvan hulle tekens is, bymekaar hoort, ***word nie beide deur alle mense ontvang nie. Die goddelose mens ontvang wel die sakrament tot sy verdoemenis, maar hy ontvang nie die waarheid van die sakrament nie.*** So het Judas en Simon die towenaar albei wel die sakrament ontvang maar nie Christus, wat daardeur voorgestel word nie; ***Hy word slegs aan die gelowiges gegee.*** ..." – NGB artikel 35

Ja, en daarom, *tweedens*, die prediker ken nie die harte van sy gemeente nie, hy weet nie wie is die uitverkorenes en nie-uitverkorenes nie, en verdeel nie die kerk in twee groepe volgens sy mening nie. Ja, inderdaad, hy behandel en beskou almal as die Here se volk, gelowiges en al hul kinders, tot die teendeel van ongelof blyk of openbaar. Ons werk met

die getuienis van 'leer en lewe', tot die teendeel blyk, daarom dat ook ons bely:

“Verder moet oor hulle wat hulle geloof in die openbaar bely en hulle lewe verbeter, volgens die voorbeeld van die apostels, **baie gunstig geoordeel en gepraat word**, want die binneste van die hart is aan ons onbekend.” – DL ¾.15

Maar, *derdens*, en dit is baie belangrik, **op grond van God se opdrag en bevel** (Matt. 3:1-12; Joh. 3:16 én 3:36; 2 Kor. 2:13-17; 2 Tim. 4:1-5, 1 Petrus 2:1-10, ens.), moet die *tweesnydende* swaard Evangelie van belofte en oproep, troos en waarskuwing, aan **almal** in die gemeente verkondig word, tydig en ontydig, sodat die Gees van God, die Kenner van alle harte, deur die verkondiging van die Woord kragdadiglik sal werk na die welbehag van sy wil, tot genadige redding en versterking, en tot regverdige veroordeling (Hand. 13:44-49), dit wat ons bely volgens die Skrif:

HK Sondag 31

83 Vraag: Wat is die sleutels van die koninkryk van die hemel?

Antwoord: Die verkondiging van die heilige evangelie en die Christelike tug. Met albei hierdie handelinge word die koninkryk van die hemel **vir die gelowiges oopgesluit en vir die ongelowiges toegesluit**.

84 Vraag: Hoe word die koninkryk van die hemel deur die verkondiging van die heilige evangelie oop- en toegesluit?

Antwoord: **Volgens die bevel van Christus word aan die gelowiges gesamentlik en afsonderlik verkondig en openlik betuig** dat al hulle sondes hulle waarlik deur God ter wille van die verdienste van Christus vergewe is so dikwels as wat hulle die belofte van die evangelie met 'n ware geloof aanneem.

Daarenteen word aan al die ongelowiges en huigelaars verkondig dat die toorn van God en die ewige verdoemenis op hulle rus solank hulle hulle nie bekeer nie (a). Volgens hierdie getuienis van die evangelie sal God sowel in hierdie as in die toekomstige lewe oordeel. (a) Joh 20:21-23; Matt 16:19.

85 Vraag: Hoe word die koninkryk deur die Christelike tug toe- en oopgesluit?

Antwoord: **Volgens die bevel van Christus** word die wat die

naam Christen dra en tog 'n onchristelike leer huldig of hulle onchristelik gedra eers herhaalde kere broederlik vermaan. As hulle egter nie van hulle dwalinge of skandelige lewe wil afsien nie, moet dit aan die gemeente of aan die wat deur die gemeente daarvoor aangewys is, gesê word. As hulle hulle ook nie aan laasgenoemde se vermaninge steur nie, word hulle nie langer tot die heilige sakramente toegelaat nie en uit die Christelike gemeente en deur God self uit die ryk van Christus uitgesluit. Hulle word weer as lede van Christus en sy gemeente aangeneem wanneer hulle werklike verbetering beloop en bewys (a). (a) Matt 18:15-17; 1 Kor 5:4, 5, 11; 2 Kor 2:6-8

Vierdens, daarom, ook die opdrag wat aan almal verkondig word, binne en buite die kerke:

5. Verder is dit die belofte van die evangelie dat elkeen wat in die gekruisigde Christus glo, nie verlore sal gaan nie, maar die ewige lewe sal hê. Hierdie belofte moet aan alle volke en mense, aan wie God na sy welbehag die evangelie stuur, ***sonder enige onderskeid verkondig en bekend gestel word, met die eis tot bekering en geloof.***

Ek is van mening daarom, *laastens*, dat Dirk Postma se prediking in die lyn van die Skrif was, soos ons bely in hierdie belydenisgedeeltes, en dat heel moontlik die verskil wat GCP van der Vyver en Dirk van Dijk hieroor met hom gehad het, dalk teruggaan na verskille oor die verhouding 'uitverkiesing en verbond', en hoe dit dan mens se kerkbeskouing en prediking raak. Dit is 'n onderwerp wat nog in diepte aangepak moet word.

Nota: sien my bydraes oor daardie onderwerp hier:

Tema: In Christus Geheilig – Wat beteken dit by die doop van verbondskinders?

Sien hier: <https://proregno.com/2022/06/13/in-christus-geheilig-hoe-moet-die-gereformeerde-doopsformulier-vir-kindervestaan-word/>

‘n Vriend van God – Artikels oor die Genadeverbond:

“Postma beskou die genadeverbond as: ‘het groote denkbeeld van **vriendschap**, die de grond van een verbond uitmaakt en ook het voornaamste oogmerk daarvan is, waarom men een verbond met elkander maakt ... En welk een groote en heerlijke gedachte is deze: Met den Allerhoogste in **verbondsvriendschap** te mogen treden, vooral voor den armen, strafschuldigen zondaar!’ ”

Sien hier: <https://proregno.com/2010/06/23/n-vriend-van-god-artikels-oor-die-genadeverbond/>